

NECESITATEA SPECIALIZĂRII INSTANȚELOR COMPETENTE ÎN MATERIE DE INSOLVABILITATE

Nicolae ROȘCA,
doctor în drept, conferențiar universitar (USM)
Ana ILANA,
doctorand (USM)

REZUMAT

Specializarea judecătorilor este privită ca un imperativ al timpului, deoarece justițiabilii își doresc ca litigiile lor să fie soluționate cu celeritate și profesionalism pentru a limita la maximum riscul de erori judiciare. Analiza legislației din România și din Republica Moldova demonstrează că dispozițiile legale cu privire la specializarea instanțelor și/sau a judecătorilor în domeniul insolvenței lasă de dorit. Deși o specializare îngustă a judecătorilor ar impune cheltuieli mari, totuși ajungem la concluzia că o reducere a numărului categoriilor de dosare, aflate în procedura aceluiași judecător, ori atribuirea doar a unor categorii de dosare ar contribui la îmbunătățirea actului de justiție în domeniul insolvenței.

Cuvinte-cheie: specializare, judecător, insolvență, act de justiție, proceduri de insolvență, judecător-sindic.

SUMMARY

The specialization of judges is seen as a need of these times, because the parts of the process they want as their disputes to be resolved with swiftness and professionalism in order to limit the risk of miscarriages of Justice. Analysis of the legislation of Romania and Republic of Moldova legislation demonstrates that the legal provisions regarding the courts and/or specialization of judges in the field of insolvency is poor. Although, a more pronounced specialisation of judges would impose major spending, yet we come to the conclusion that a reduction in the number of categories of cases in the same competent judge, or the assignment of certain categories of cases by some judges, would contribute to the improvement of Justice in the field of insolvency.

Keywords: specialization, judge, insolvency, justice, field of insolvency, judge-syndic.

Considerații generale. Procedura de insolvență (insolvabilitate) se pornește și se derulează de către o instanță judecătorească din statul în care insolabilul își are domiciliul (reședința) permanent sau, după caz, sediul social. Instanțele competente în materia de insolvență, atât în România cât și în Republica Moldova, sunt autorități judiciare, adică structuri ale puterii publice, fără a exista posibilitatea alegerii sau strămutării cauzei în competența unui arbitraj ales sau curți de arbitraj. Luând în considerație complexitatea procedurii de insolvență, în teorie, dar și în practica de aplicare, se pune problema specializării instanței sau măcar a judecătorilor competenți în materie, pentru a supraveghea măsurile speciale impuse debitorului din procedura de insolvență.

Observăm că, spre deosebire de legislația României care pune procedura insolvenței în sarcina unui judecător special, numit și „judecător-sindic”, legislația Republicii Moldova nu conține dispoziții exprese, care ar permite specializarea în materie de insolvență, și nu permite evidențierea unui judecător care ar putea să-și folosească experiența acumulată la pornirea și supravegherea altor cauze care apar ulterior. Nevoia de specializare este resimțită nu doar de către înșiși judecătorii ca o componentă intrinsecă a independenței justiției, ci și o așteptare legitimă a justițiabililor, care își doresc ca litigiile

lor să fie soluționate cu celeritate și profesionalism de către judecători care au posibilitatea reală de a se specializa într-un domeniu al dreptului pe care să îl poată aprofunda, astfel încât să fie limitat la maxim riscul de erori judiciare¹.

Analiza expusă în continuare are ca scop de a supune analizei comparative și a propune de a institui dacă nu instanțe, cel puțin judecători specializați, la examinarea cauzelor de insolvență or există argumente ce întăresc ideea conform căreia existența unor astfel de judecători specializați este, mai ales într-un climat economic dinamic, în continuă schimbare, o reală necesitate. Atribuțiile deținute de judecătorii care soluționează dosare de insolvență depășesc sfera atribuțiilor ce le revin altor categorii de magistrați, judecătorii de insolvență având o mare responsabilitate, nu doar referitor la viitorul debitorului aflat în dificultate, ci și în ceea ce privește luarea unor hotărâri care influențează soarta pieței economice.

Instanța competentă în materia insolvenței. Legislația României [art.41, Legea nr.85/2014] desemnează că instanța competentă a examina procedurile de insolvență este tribunalul în a cărui circumscripție debitorul și-a avut sediul social/profesional cel puțin 6 luni anterior datei sesizării instanței. În baza Legii nr. 304/2004 privind organizarea judiciară, republicată, în cadrul tribunalelor funcționează

secții sau, după caz, complete specializate pentru cauze civile, penale, *comerciale*², cauze cu minori și de familie, cauze de contencios administrativ și fiscal, cauze privind conflicte de muncă și asigurări sociale, precum și, în raport cu natura și numărul cauzelor, secții maritime și fluviale sau pentru alte materii. Astfel, în cadrul tribunalelor, sunt create secții speciale de insolvență, completul de judecată fiind format exclusiv din judecători-sindici, specializați, fiind singurii competenți în soluționarea procedurilor respective, indiferent dacă își desfășurau activitatea în cadrul unei secții civile sau comerciale din cadrul tribunalului. În județele Cluj, Mureș și Argeș au fost formate tribunale specializate³, numite și tribunale comerciale⁴, de competența cărora sunt și procedurile de insolvență. Formarea tribunalelor specializate, dar și a unor secții speciale sau complete specializate exclusiv în materia insolvenței pare să asigure, dacă nu o specializare exactă pe materie, apoi cel puțin o specializare mai îngustă, pe materii înrudite, care ar permite judecătorilor să facă uz de experiența acumulată mai frecvent decât o fac atunci când examinează toate categoriile de cauze posibile.

La baza acestei organizări stă Hotărârea Plenumului Consiliului Superior al Magistraturii – nr.387 din 22.09.2005 cu modificările aduse la zi, inclusiv prin HCSM nr. 1.049/2014 publicată în *Monitorul Oficial*, nr.732/07.10.2014, care prevede în materia insolvenței la articolul 21 (a¹) cap. IV în competența Colegiului de conducere al instanței, prezidat de însuși președintele instanței, drept atribuție a acestuia stabilirea componenței secțiilor, a completelor specializate și a completelor cu judecători-sindici, în funcție de domeniul de activitate, ținând seama de specializarea judecătorilor⁵. Aceeași hotărâre a Consiliului Superior al Magistraturii prevede la art. 114^{21*)} (1) faptul că „Cererile de deschidere a procedurii de insolvență se repartizează aleatoriu între completele de judecători-sindici”. Astfel completele de judecată investite cu soluționarea cererilor în materia insolvenței sunt formate exclusiv din judecători-sindici, competența acestora fiind delimitată expres la art. 114^{17*)}⁶, și anume:

„(1) Judecătorul-sindic exercită toate atribuțiile prevăzute de legislația în vigoare din materia procedurilor de preinsolvență și de insolvență.

(2) Soluționarea cauzelor în materia procedurilor de preinsolvență și de insolvență se realizează cu respectarea principiului continuității judecătorului-sindic” (...)

iar ultima teză a paragrafului (5) prevede în continuare faptul că „Judecătorii-sindici investiți cu solu-

ționarea unei cauze anterior pot fi înlocuiți, în cazul absenței din instanță, de către judecătorii din această planificare”.

Într-un trecut nu prea depărtat în Republica Moldova a existat Curtea de Apel Economică, ca fiind o instanță specializată, care alături de alte cauze examina și pe cele din materia insolvenței. Această instanță însă a fost lichidată din anumite motive în anul 2012. La moment, în cadrul sistemului judecătoresc din Republica Moldova funcționează judecătorii specializate, cum ar fi Judecătoria Militară și Judecătoria Comercială de Circumscripție⁷ care judecă cauzele date în competența lor prin lege. Judecătoria Comercială de Circumscripție pare a fi instanța cea mai apropiată de a examina procesele de insolvență, însă legea nu atribuie în competența ei cauzele de insolvență, stabilind că aceasta judecă în primă instanță doar cererile privind contestarea, în condițiile legii, a hotărârilor arbitrale, eliberarea titlurilor de executare silită a hotărârilor arbitrale, pricinile privind reorganizarea sau dizolvarea persoanelor juridice, pricinile privind apărarea reputației profesionale în activitatea de întreprinzător și în activitatea economică.

Dispoziția art.5 din Legea insolvenței nr.149/2012 a Republicii Moldova prevede că „cererea de intentare a procesului de insolvență se examinează de către instanța de judecată (instanța de insolvență) în conformitate cu competența jurisdicțională stabilită în Codul de procedură civilă (...)”. Din coroborarea dispoziției citate *supra* cu art. 28, 38, 355 din Codul de procedură civilă, rezultă că instanța competentă de a examina procedurile de insolvență este Curtea de Apel de la domiciliul (reședința) sau sediul debitorului insolvent. Deși, indicând în paranteze sintagma „instanța de insolvență” ar părea că legiuitorul a dorit să evidențieze o instanță specială, în realitate nu există specializare. În cadrul fiecărei din cele patru Curți de Apel (Chișinău, Bălți, Cahul, Comrat) funcționează colegii mixte numite „Colegiu civil, comercial și contencios administrativ”, de competența cărora și țin procedurile de insolvență. Alte dispoziții procesuale care ar caracteriza sau ar evidenția specializarea instanței nu există.

Cele relatate conduc la concluzia că nici în legislația română, nici în cea moldovenească nu există instanțe specializate în materie de insolvență (insolvență), sub rezerva tribunalelor comerciale, denumite „specializate” din România care activează doar în trei județe. În legislația europeană, inclusiv în legislația în materie din România, există

însă instituția judecătorului-sindic, cel specializat și competent pentru soluționarea cauzelor în materia insolvenței, chiar dacă își desfășoară activitatea în cadrul secțiilor civile din cadrul tribunalelor.

Judecătorii specializați. Persoana competentă să supravegheze măsurile judiciare impuse „pentru a conferi atât creditorilor, cât și debitorului garanția că drepturile și interesele lor [...] vor fi respectate”⁷⁸ este numit în Legea română nr.85/2014 *judecător-sindic*. Atribuțiile judecătorului-sindic sunt expres, dar nu și limitativ, menționate la art.45 alin.(1) din Legea nr.85/2014 și se limitează la controlul judecătoresc al activității administratorului judiciar și/sau al lichidatorului judiciar și la procesele și cererile de natură judiciară aferente procedurii insolvenței.

Judecătorul-sindic, în exercitarea funcțiilor ce-i revin, emite acte judecătorești sub formă de hotărâri și încheieri. Este necesar de precizat că judecătorul desemnat ca și judecător-sindic este unul dintre judecătorii tribunalului și nu înseamnă că acest judecător nu are în competența sa și alte categorii de dosare care nu se referă la insolabilitate. Cu siguranță, în județele unde sunt tribunale comerciale, specializarea judecătorilor este asigurată, ori, după cum am menționat, ei au categorii înrudite de dosare și nu sunt nevoiți să examineze întreaga multitudine de dosare care poate să le aibă un judecător din instanța de fond.

În legislația Republicii Moldova se evită folosirea termenului de judecător, folosindu-se sintagma *instanța de judecată*, uneori cu sens de „Curte de Apel”, alteori impropriu, cu sens de „judecător”. Astfel, sensul folosit la alin.(1) și (2) din art.5 al Legii nr.149/2012 se subînțelege ca sens de Curte de Apel, pe când în alin.(3)-(9) din art.5, 6 și ori de câte ori se folosește termenul încheiere a instanței de insolabilitate sau hotărâre a instanței de insolabilitate se referă la un act emis de un judecător concret, deoarece instanța de judecată, ca și autoritate a statului, nu este îndreptățită să emită astfel de acte judecătorești. Inconsecvența legiuitorului este vizibilă la analiza coroborată a art.21 din Legea nr.149/2012 cu art.168 din Codul de procedură civilă. Potrivit art.168 (1) Cod de procedură civilă „Cereră de chemare în judecată introdusă în instanță se repartizează, în termen de 24 de ore, judecătorului sau, după caz, completului de judecată în mod aleatoriu, prin intermediul Programului integrat de gestionare a dosarelor. Judecătorul care a primit cererea (...) spre examinare verifică dacă aceasta întrunește exigențele prevăzute de lege (...) și printr-o încheiere nesuscetibilă de recurs o acceptă”. Însă în art.21

alin.(2) din Legea nr.149/2012 se prevede că nu judecătorul, ci „instanța de judecată” adoptă încheierea de admitere a cererii introductive. Terminologia juridică trebuie folosită corect și trebuie să redea adecvat ideile. Legiuitorul ar trebui să introducă certitudine și claritate pentru a arăta când se împuternicește să acționeze ca și judecător sau, după caz judecători, și când în calitate de instanță de judecată – în sensul de instituție statală.

Nici o normă legală nu conține dispoziții exprese cu privire la specializarea inițială sau continuă a judecătorilor. Art.10 din Legea nr.544/1995 cu privire la statutul judecătorului stipulează că procesul de selectare a candidaților la funcția de judecător se desfășoară potrivit unor criterii obiective bazate pe merit, ținând seama de pregătirea profesională, de integritatea, capacitatea și eficiența candidaților”. Și promovarea judecătorilor în instanțele ierarhic superioare se face după o verificare a performanțelor lui anterioare, însă nu sunt, nicidecum, luate în considerare categoriile de cauze pe care urmează să le examineze.

Fiind desemnat în calitate de judecător prin decretul Președintelui Republicii Moldova (în judecătorii și curți de apel) sau prin Hotărârea Parlamentului (la Curtea Supremă de Justiție) determinarea colegiului în care va activa, implicit stabilirea categoriilor de dosare se face deja în instanța în care a fost desemnat. În acest sens, sunt relevante dispozițiile art.17 din Legea nr.514/1995 cu privire la organizarea judecătorească potrivit căruia „Componenta colegiilor se aprobă de către președintele curții, prin ordin, la începutul fiecărui an. Președintele Curții de Apel are dreptul să dispună, după caz, antrenarea judecătorilor dintr-un colegiu la judecarea unor cauze în alt colegiu”. O dispoziție asemănătoare există și în Legea 789/1996 cu privire la Curtea Supremă de Justiție care prevede că Plenul Curții *confirmă componențele colegiilor* (art.16 lit.f)), iar președintele Curții Supreme de Justiție poate să antreneze judecători dintr-un colegiu la judecarea unor cauze în alt colegiu (art.14 alin.(2)). Dacă la desemnarea inițială a judecătorilor pentru instanțele de fond, viitoarea activitate este dificil a fi luată în considerare, și pentru aceasta-i pregătește Institutul Național al Justiției, apoi la desemnarea în Curtea de Apel și Curtea Supremă de Justiție specializarea ar trebui să aibă valoare.

Concluzii. Așadar, în prezent, într-un climat economic dinamic, existența unor astfel de instanțe specializate nu poate fi decât o necesitate. Un judecător-sindic, respectiv specializat în materia insolabilității, poate aprofunda, înțelege și încadra întregul

proces într-un context mult mai larg decât cel referitor strict la situația juridică a părților, putând să țină seama și de întregul peisaj economic, precum și de varietatea situațiilor spre o aplicare unitară a prevederilor din materia insolvențabilității. Din aceste considerente, reiese nevoia creării unor instanțe specializate în acest domeniu, acolo unde acestea lipsesc, pentru a se asigura fluenta întregului proces și redresarea circuitului economic.

Note:

¹ Raportul de activitate al tribunalului Mureș pentru 2013. <http://portal.just.ro/1371/SitePages/instanta.aspx?idinst=1371>.

² HCSM nr. 654/31.08.2011 dispune ca secțiile comerciale existente la data intrării în vigoare a Codului civil, respectiv 1 octombrie 2011, în cadrul tribunalelor și

curților de apel se vor reorganiza ca secții civile ori, după caz, vor fi unificate cu secțiile civile existente (...).

³ Prin Ordinul nr.3568C/2013 privind stabilirea datei punerii în funcțiune a Tribunalului Specializat București, s-a decis formarea unui tribunal comercial și în București.

⁴ În urma modificărilor legislative survenite ca urmare a intrării în vigoare la data de 1 octombrie 2011 a Noului Cod civil al României, prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii 654 din data de 31 august 2011 s-a dispus reorganizarea și redenumirea Tribunalului Comercial Argeș, Cluj și Mureș ca Tribunale Specializate.

⁵ lit a¹) a art. 21 a fost introdusă prin HCSM 637/2012 intrată în vigoare la data de 15 februarie 2013.

⁶ Paragraf nou introdus prin HCSM nr. 1.049/2014 de la data de 7 octombrie 2014.

⁷ Art. 41 din Legea nr. 514/1995 privind organizarea judecătorească // *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1995, nr. 58, în redacția Legii nr.29/2012.

⁸ *Tratat practic de insolvență*, coordonator profesorul universitar dr. Radu Bufan, Hamangiu, București, 2014, p.127.